

KRONOLÓGIA 1919–2008

1918. december 21. Az 1918. évi X. Néptörvény a Magyarországon élő ruszin (ruthén) nép autonómiájáról kimondta, hogy a ruszinokat „mind törvényhozási, mind kormányzati tekintetben teljes önrendelkezési jog illeti meg” többek között a nyelvhasználat tárgyában (1. §), „a nem ruszin nyelvű népesség” számára pedig „helyhatósági és kulturális autonómia biztosítatik” (9. §).
1919. június 23. A Magyar Tanácsköztársaság Alkotmánya kimondta, hogy az országban élő minden nemzet szabadon használhatja nyelvét (84. §), „a ruszin többségű magyarországi összefüggő kerületeket [...] ruszin nemzeti kerületeknek ismeri el” (87. §).
1919. június 28. A versailles-i békeszerződés 86. cikkelyében a Szövetséges és Társult Hatalmak kötelezték a csehszlovák államot, hogy fogadja el azokat a rendelkezéseket, „amelyeket a Hatalmak a Cseh-Szlovák Államban a nemzeti, nyelvi és vallási kisebbségek érdekeinek megvédelmezése céljából szükségesnek tartanak”.
1919. szeptember 10. A Saint-Germain-en-Laye-ban aláírt szerződés értelmében a Csehszlovák Köztársaság kötelezte magát, hogy Podkarpatszka Ruszt önkormányzattal rendelkező autonóm egységként szervezi meg, autonóm gyűlést állít fel, amelynek törvényhozó hatalmat kell kapnia többek között a nyelvhasználat kérdésében.
1919. november 19. A Csehszlovák Köztársasághoz csatolt kárpátaljai terület közigazgatásának megszervezéséről szóló kormányrendelet (Generalny Statutum) III. fejezetének 1. pontja szerint a terület hivatalos neve a Podkarpatszka Rusz, de ezen kívül használható még a Ruszinszko. A III. fejezet 2. pontja: „Az összes iskolákban a népnyelv lesz a tannyelv és úgyszintén a hivatalos nyelv általában.”
1920. január 10. Megkezdte tevékenységét a Nemzetek Szövetsége (Népszövetség), amelynek megalakítását az első világháborút lezáró párizsi békekonferencián határozták el, s feladatai közé tartozott többek között a kisebbségvédelmi szerződések betartatása.
1920. február 29. A csehszlovák nemzetgyűlés elfogadta 121. számmal a Csehszlovák Köztársaság Alkotmánylevelét, amely nemzetiségnek ismeri el a zsidóságot, illetve 122. számmal a Csehszlovák Köztársaság nyelvtörvényét, amely a hivatalos nyelvhasználati jogot a „nemzeti és nyelvi kisebbségekre nézve” a 20%-os határhoz kötötte. A 6. § szerint: „A Ruszinszko számára létesítendő országgyűlésnek fenntartatik az a jog, hogy a nyelvkérdést ezen területen a csehszlovák állam egységével összeegyeztethető módon szabályozza. Amíg ez a szabályozás nem történt meg, ezen törvény alkalmazandó, azonban ezen terület különleges nyelvi viszonyainak tekintetbe vételével.”
1921. február 15. Ezen a napon országos népszámlálást tartottak Csehszlovákiában. A számlálóbiztosok a nemzetiséget (az 1910. évi népszámlálás alkalmával az anyanyelvet) regisztrálták. Kárpátalja összlakossága: 606.568 fő, ebből csehszlovák állampolgár 599.808.

1923. június 8. Elfogadják a 137/1923. sz. törvényt, mely bevezeti az államnyelv (a „csehszlovák”) kötelező oktatását minden tanintézetben.
1926. február 3. Megjelent a csehszlovákiai nyelvtörvény végrehajtási rendelete, amely kimondja: „Nemzeti és nyelvi kisebbség alatt a törvény és e rendelet értelmében a Csehszlovák Köztársaság ugyanazon, de az államnyelvtől különböző nyelvű állampolgárai értetnek, akikből az utolsó népszámlálás hivatalosan közzétett eredménye szerint a köztársaság egy bírósági járásában legalább 20 százalék lakik.” A 100. cikk 1. bekezdése szerint: „Míg Ruszinszkóra nézve a nyelvkérdést saját országgyűlése nem fogja szabályozni, rá nézve is érvényesek ezen rendelet határozatai.”
1930. december 1. Népszámlálás Csehszlovákiában. A nemzetiség megállapítása az anyanyelv alapján történt. Kárpátalja összlakossága 725.357 fő, ebből csehszlovák állampolgár 709.129.
1938. november 25. A Volosin-kormány rendeletben a régió hivatalos nyelvévé tette az ukrán nyelvet.
1939. június 22. A m. kir. minisztérium 1939. évi 6.200. M. E. sz. rendelete Kárpátalja közigazgatásának ideiglenes rendezéséről kimondta, hogy „A kárpátaljai területen az állam hivatalos nyelve a magyar és a magyarorosz.” (11. §).
1939. szeptember. A 133200-/IX. számú miniszteri rendelet kötelezővé teszi a magyar nyelv tantárgyként való oktatását Kárpátalja valamennyi iskolájában. A gimnáziumokban pedig kötelezővé válik a ruszin nyelv tanulása.
1941. január 31. Országos népszámlálásra került sor (anyanyelvi adatok). Kárpátalja lakossága (a jelenlegi területre vonatkoztatva) 852.546 fő.
1945. június 26. San Franciscóban aláírták az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányát. Az ENSZ a Népszövetség utódszervezete.
1958. november 16. Az SZKP KB és a Szovjetunió Minisztertanácsának tézisei az iskola és az élet kapcsolatának erősítéséről. A 9. cikkely alapján megszűnik a köztársaságok névadó nemzetiségei nyelvének kötelező oktatása a köztársaságok iskoláiban.
1958. december 25. Az SZSZKSZ Legfelsőbb Tanácsa jóváhagyja az oktatás fejlődéséről szóló törvényt, benne azzal a passzussal, melynek értelmében a köztársaságok névadó nemzetiségeinek nyelvét már nem kötelező oktatni a köztársaságok iskoláiban.
1959. január 15–22. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 920.173 fő.
1959. április 17. Az USZSZK Legfelsőbb Tanácsa törvényt hoz az oktatás fejlődéséről a köztársaság területén, mely eltörli az ukrán nyelv kötelező oktatását. Ezzel megszűnik az ukrán nyelv kötelező oktatása az ukrainai nem ukrán tannyelvű iskolákban. Ez a törvény a korábbi hét, illetve tíz évfolyamos iskolákat kötelező nyolc, illetve tizenegy osztályossá alakítja.
1959. május 25–29. Moszkvában összeült az országos terminológiai bizottság. Ajánlásai között szerepel, hogy a Szovjetunió népei irodalmi nyelveinek szakterminológiájában csak minimális eltérések legyenek.
1961. január 1. Hatályba lép az ukrán helyesírás 4. kiadása. Az ukrán helyesírási szabályokat az 1956-ban kiadott orosz helyesírási szabályzathoz igazítják.
1961. október 17–31. Az SZKP XXII. kongresszusán elfogadják a párt új programját, mely tartalmazza a nemzetek összeolvadásának elméletét. Ez a pártprogram az alapja

- a tagköztársaságokban folyó oroszosításnak. Hruscsov főtitkár beszédében először szól a szovjet nép kategóriájának kialakulásáról.
1963. február 11–15. Kijevben ukrán nyelvű konferenciát szerveznek, melynek résztvevői követelik az ukrán nyelv hivatalos használatát a köztársaság állami és társadalmi szerveiben, az oktatási intézményekben.
1965. szeptember–december. Ivan Dzjuba megírja *Internacionalizmus vagy oroszosítás?* című kötetét. Decemberben egy tiltakozó levél kíséretében átadja a könyvet Volodimir Scserbickijnek, az UKP főtitkárának. A levélben tiltakozik az ukrán értelmiségiek le-tartóztatásai ellen.
1970. január 15–22. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.057.521 fő.
1971. március–április. Az SZKP XXIV. kongresszusán Leonid Brezsnyev bejelenti a szovjet nép történelmi kategóriájának kialakulását. A „szovjet nép formálása”-nak jelszava alatt folyt években át a Szovjetunió népeinek oroszosítása.
1978. augusztus 31. Az SZKP KB titkos rendeletet hoz az orosz nyelv oktatásának megerősítéséről a tagköztársaságokban.
1978. november 2. Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága szintén határozatot fogad el az orosz nyelv oktatásának megerősítéséről a köztársaság iskoláiban.
1979. január 17–24. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.155.759 fő.
1979. május 22–24. Taskentben országos tudományos konferenciát rendeznek „Az orosz nyelv a barátság és a szovjet népek együttműködésének nyelve” címmel, melyen az orosz nyelv további terjesztésének szükségessége mellett foglalnak állást a résztvevők.
1983. június 10. Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága és az USZSZK Minisztertanácsa további intézkedésekről határoz az orosz nyelv oktatás hatékonyságának emelése érdekében.
1986. Megjelenik az SZKP új pártprogramja, mely kimondja: a múltból örökölt nemzeti-ségi kérdést a Szovjetunió sikeresen megoldotta.
1989. február 11. Megalakul az Ukrán Nyelv Sevcsenko Társasága. Célja az ukrán nyelv pozícióinak megerősítése a társadalmi élet valamennyi területén.
1989. február 16. A *Lityeratura Ukraina* című lapban megjelenik az Ukrajna Népi Mozgalom [Народний Рух України] programja, melynek egyik célkitűzése az ukrán nyelv államnyelvi státusba emelése Ukrajnában.
1989. március Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.245.618 fő.
1989. október 28. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja a nyelvekről szóló törvényt. Az ukrán az USZSZK államnyelvévé válik.
1989. november 14. Jóváhagyják az új ukrán helyesírási szabályzatot, mely 1990. január elsején lép hatályba. Bár néhány szabály erejéig visszanyúlt az 1928-as szabályzathoz (pl. ismét visszaemeli a „r” betűt), még ez a szabályzat is igazodik az orosz helyesírási normákhoz.
1991. május 31. Ukrajna és Magyarország együttműködési megállapodást ír alá az egymás területén élő kisebbségek kölcsönös védelméről.

1991. november 1. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja és kihirdeti Ukrajna nemzeti-ségei jogainak Deklarációját (Nyilatkozatát), mely lehetővé teszi az anyanyelv szabad használatát a közélet minden területén, különösen az oktatás, a gazdaság és a hírköz-lés területén.
1992. június 24. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja Ukrajna Nemzeti kisebbségekről szóló törvényét, mely biztosítja a kisebbségi identitás kinyilvánításának, megőrzésé-nek és fejlesztésének jogát, a nemzetiségi nyelven való tanulás, illetve a nemzetiségi nyelv tanulásának jogát, a nemzeti szimbólumok szabad használatának jogát, a ki-sebbségek által többségben lakott területeken a kisebbségek nyelve hivatalos haszná-latának jogát, a nemzetiségi család- és utónévhez való jogot.
1992. december 17. A Kárpátaljai Megyei Tanácsban működő Magyar Frakció szorgal-mazásának köszönhetően Ukrajna Államelnökének Megyei Megbízottja rendeletet adott ki a Nyelvtörvény és az ukrainai nemzeti kisebbségekről szóló törvény végre-hajtásáról. Ez a dokumentum rendelkezik többek között arról, hogy a tömbben élő kisebbségek által lakott településeken a vállalatok, hivatalok, szervezetek hivatalos megnevezéseit, valamint a helységek, közigazgatási egységek, utcák, terek megne-vezéseit az adott kisebbség nyelvén is fel kell tüntetni. Meghatározza továbbá, hogy a nemzeti kisebbség által többségben lakott településen elhelyezkedő állami és társadalmi szervek tisztségviselői hivatali teendőik ellátásához megfelelő szinten kötele-sek ismerni mind az államnyelvet, mind az adott kisebbség nyelvét.
1993. Megjelenik az ukrán helyesírási szabályzat javított, átdolgozott negyedik kiadása. Az előző változat számos hibáját kijavították a szerkesztők, ám az egységes ukrán helyesírási norma kérdését továbbra sem sikerült a révén megnyugtatóan rendezni.
1996. június 28. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja Ukrajna Alkotmányát, melynek 10. cikkelye megerősíti, hogy Ukrajna államnyelve az ukrán.
1997. december 9. Ukrajna ratifikálja a kisebbségek védelméről szóló Európa tanácsi keretegyezményt.
1999. december 14. Az Alkotmánybíróság N10-рп/99. számú állásfoglalása értelmében Ukrajnában nem csak egyetlen államnyelv van (az ukrán), hanem hivatalos nyelvből is csak egy lehet, mégpedig az államnyelv: „Az államnyelv (hivatalos nyelv) alatt az a nyelv értendő, mely az állam által ráruházott jogi státusa alapján a társadalmi élet nyilvános szféráiban a kötelező érintkezés nyelve”. A „társadalmi élet nyilvános szfé-rái” alatt az alkotmánybírók a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom, valamint az egyéb állami szervek és az önkormányzatok munkájának, határozatainak, ügyvite-lének, illetve a közöttük való együttműködésnek a területét értik.
2001. december 5. Első ízben tartottak országos népszámlálást a független Ukrajnában. Kárpátalja lakossága 1.254.614 fő.
2003. május 15. Ukrajna ratifikálja a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kar-táját.
2003. október 2. Megjelenik *Az ukrán nyelv fejlődésének és funkcionálásának állami programja a 2004–2010. évekre* című dokumentum (jóváhagyta Ukrajna Kormánya 1546. számú rendeletével), mely az I. részben így fogalmaz: „Az államalkotási fo-lyamatban az ukrán nyelvnek vezető szerep jut. Ezzel együtt az utóbbi években nem biztosított a megfelelő fejlődése”. A dokumentum a nyelvet az állam meghatározó

elemének, a nemzeti identitás lényeges mutatójának tekinti, mely állami támogatás és szabályozás tárgya kell legyen.

2006. január 1. Ukrajna területén hatályba lép a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája Ukrajna által 2003-ban ratifikált változata.

2008. március 20. Ukrajna elnöke kiadja 244/2008. számú rendeletét, melynek 8. pontja értelmében az ukrán nyelv oktatásának határfokát úgy kell emelni a nemzetiségi iskolákban, hogy egyes tantárgyakat ukrán nyelven kell tanítani.

2008. május 26. Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának 461. számú rendelete hatályba helyezte a nemzetiségi iskolák számára az ukrán nyelv oktatásának javítása céljából kidolgozott ágazati programot, mely a 2008–2011. közötti évekre érvényes. Eszerint 2008. szeptember 1-jétől a nemzetiségi nyelven oktató iskolák ötödik osztályaiban Ukrajna történetét két nyelven kell oktatni: anyanyelven, illetve ukránul (a fakultatív órák terhére). A hatodik osztályban már csak ukrán nyelven kell oktatni ezt a tárgyat. A hatodik osztályban a földrajzot kell két nyelven oktatni, a hetedikben a matematikát, majd a következő osztályban teljesen át kell állni ezen tantárgyak állandóan történő oktatására.

2008. június. Az oktatási minisztérium rendelete értelmében első ízben kötelező minden felsőoktatásba jelentkezőnek ukrán nyelv és irodalom érettségi s egyben felvételi vizsgát tenni Ukrajnában.